

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Systeem-(OM)-Denken – Systeemdenken en de nieuwe GGZ

NVRG-congres 2022

[Den Haag, 25 maart 2022]

Leonard op 't Hof

Het nieuwe Amare in Den Haag was de prachtige locatie voor het negenendertigste congres van de NVRG. *Amare*, wat in het Latijn 'liefhebben' betekent, is een huis voor cultuur, educatie en ontmoeting. De dag beloofde een verdieping te worden van het thema 'Systeem-(OM)-Denken – Systeemdenken en de nieuwe ggz', het gedachtegoed dat iemand met psychisch lijden meer is dan dit lijden alleen.

De dag begon met een optreden dat zowel het thema van de dag als de locatie veel recht deed. We zagen een dans die bol stond van complexiteit, verrassende bewegingen en aanstekelijk enthousiasme. Bij de opening werd met een anekdote de tijdsgeest treffend weergegeven, met enerzijds het verlangen en het genieten om elkaar weer echt te kunnen ontmoeten, tegenover anderzijds de aarzeling en de terughoudendheid om dicht bij elkaar te komen. Floortje Schepers, psychiater en hoogleraar innovatie in de ggz, vervolgde de dag met een terugblik op het kick-off webinar van september 2021. Tijdens dit webinar kwam het grote verlangen naar voren om toe te werken naar een nieuwe ggz waarin niet een beperkend 'classificatiedenken' centraal staat, maar een ontmoeting op basis van gelijkwaardigheid. De dialoog die dan ontstaat biedt ruimte om het perspectief van de ander te onderzoeken. Dit onderzoek geeft zicht op de complexe interactie tussen de context van het individu en zijn krachten, mogelijkheden en kwetsbaarheden. Het vraagt moed van de hulpverlener om terug on-

zeker te zijn, nieuwsgierig te zijn en vragen te stellen. Het vraagt misschien nog meer moed om het psychisch lijden te aanvaarden en met elkaar te verdragen.

Anne Marsman, psycholoog en recent gepromoveerd aan de universiteit van Maastricht op onderzoek naar de langetermijngevolgen van ingrijpende gebeurtenissen in de jeugd, was de volgende spreker. Zij ontroerde met een persoonlijk en kwetsbaar verhaal waarin het belang om 'te begrijpen vanuit de context' naar voren kwam. Haar visie op 'gestoord gedrag' als een unieke poging de balans te herstellen na een ontregelende ervaring, is zowel hoopvol als verontschuldigend. Het is hoopvol omdat er geprobeerd wordt een antwoord te vinden op psychische verwonding. Het is tegelijk verontschuldigend omdat de interactie zichtbaar wordt tussen de ontregelende ervaring en de persoon in zijn context. Intergenerationeel trauma beschrijft Marsman als een kwetsuur die geheeld wil worden en zich blijft doorgeven totdat ze verzorgd wordt. Het is van essentieel belang te begrijpen welke verhalen en krachten er samenkomen in het heden en hoe ze bijdragen aan zowel het psychisch lijden als het mogelijke antwoord op dit lijden.

Sanne te Meerman, socioloog en als onderzoeker verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, beklemtoonde in zijn betoog het benauwende gevolg wanneer symptomen en gedragingen enkel worden toegewezen als iets binnen de persoon zelf. Door kwetsbaar zijn persoonlijke zoektocht te schetsen, liet hij ons zien hoe er bij hem ruimte is ontstaan in het verdragen en verzorgen van zijn eigen mentale moeilijkheden. Het zich toe-eigenen van deze moeilijkheden als een individuele en geclassificeerde stoornis had een beknelende uitwerking op hem. Het begrijpen van de samenhang tussen het opgroeien

binnen zijn gezinscontext en zijn mentale moeilijkheden gaf hem de ruimte en erkenning die hij nodig had. Het classificatiedenken functioneert volgens Te Meer-
man beperkend en vernauwend. Daartegenover pleit hij voor het verdragen van onzekerheid in het zoeken naar de waarschijnlijke samenhang van dingen.

Michael Milo noemt zichzelf 'Verbinder' en is lid van de beweging Nieuwe GGZ. Waar de eerdere sprekers een groot verlangen uitspraken naar vernieuwing, was Milo een gids naar deze vernieuwing. Met nadruk wees hij op de kracht van verbinding. Verandering en herstel kunnen bewerkstelligd worden door de perspectieven van de huidige ggz en de nieuwe ggz bij elkaar te brengen. Hierdoor zal er een ontmoeting ontstaan waarin er begrip komt voor eenieders positie en belang. Het veranderen van het oude systeem betekent namelijk ook dat er iets verloren zal gaan. Veranderen gaat dus ook over pijn, aldus Milo. Door het oprecht ontmoeten van elkaar, komt er ruimte om met elkaar stil te staan bij deze pijn. Volgens Milo is er zowel in het proces naar verandering als in de nieuwe ggz een belangrijke plek weggelegd voor het gezamenlijk verdragen van lijden en zal er vooral ingezet moeten worden op het leren omgaan met dit lijden.

Het slotwoord van de ochtend was voor Griet Op de Beeck, auteur van diverse bestsellers. Door ziekte kon zij alleen via een liveverbinding aanwezig zijn. Dit deed niets af aan haar bijdrage, sterker, het gaf deze wellicht nog meer kracht en intensiteit. Door haar via het scherm van zo dichtbij in de ogen te kijken, ontstond er als het ware een persoonlijke ontmoeting en werd de toehoorder meegenomen op een intieme en kwetsbare zoektocht naar verbinding en herstel. Haar zangerige, Vlaamse accent in combinatie met haar vlijmscherpe (zelf)spot maakte haar bood-

schap even indringend als uitnodigend. Haar boodschap was dat wanneer kwetsbaarheid met kwetsbaarheid wordt beantwoord er oprechte ontmoeting en verbinding tot stand kunnen komen. Deze verbinding leidt uiteindelijk tot herstel van kwetsuren en is het antwoord op het lijden. Op de Beeck sloot haar bijdrage af met een hartelijke maar ook vurige oproep aan de toehoorders om de moed te vinden zich te verbinden met de ander, niet alleen als therapeut, maar veel meer als mens.

Na deze intense ochtend vol persoonlijke en kwetsbare bijdragen van de sprekers die allen op een eigen wijze een oproep deden in het zoeken naar vernieuwing en verandering, werden er in de middag diverse workshops aangeboden. Ik koos voor de bijdrage van Karin Wagenaar, gerenommeerd eft-therapeut. Zij illustreerde door middel van een casus de kracht en toepasbaarheid van eft en de wijze waarop verschillende settings binnen het therapietraject elkaar kunnen aanvullen en versterken. Waar er op individueel niveau aandacht is voor de onderliggende pijn en behoefte, is er op koppel- en gezinsniveau meer aandacht voor het kunnen ontvangen van elkaar, waardoor er verbinding en heling kunnen ontstaan.

De tweede workshop volgde ik bij Carlijn Welten, kinder- en jeugdpsychiater en systeemtherapeut in Het Huis te Haarlem. Het was verfrissend om op een dynamische en ervaringsgerichte manier stil te staan bij de manier waarop en de mate waarin er echt systeemgericht wordt gewerkt. Durven we als therapeuten de verantwoordelijkheid terug te geven aan het systeem? Durven we het lijden los te zien van het individu en terug te geven aan het systeem als iets gezamenlijks? Durven we binnen onze eigen context op te staan voor de systemische visie? En durven we dat ook in de bredere context waar deze visie minder

geaccepteerd is? En wat mag dit ons kosten? Het waren interessante en ook wel confronterende vragen om over na te denken. Dit proces aangaan vraagt lef en bekrachtigt het verlangen naar een nieuwe ggz waarin het oprecht en gelijkwaardig ontmoeten centraal staat.

Al met al heb ik de congresdag ervaren als een 'feest van ontmoeting'. De integratie van expertise en eigen ervaringen van de sprekers maakte het tot een inspirerende dag. Het verlangen werd gevoeld en gevoed om, op een gelijkwaardige dialogische manier, de ander vrijuit te mogen ontmoeten en zo met elkaar psychisch lijden te dragen en het leven te leven.

Leonard op 't Hof is systeemtherapeut en gz-psycholoog bij Euthopia. E-mail: leonard@euthopia.nl.

'Worlding' – Iedereen is van de wereld en de wereld is van iedereen?!

Congres georganiseerd door NDC²

[Utrecht, 22 en 23 april 2022]

Els Harting

Met een muzikaal welkom door The Scene (*Iedereen is van de wereld...*) werd het startschot gegeven van twee wervelende dagen rondom het thema *worlding*. Dagen vol met muziek, living labs, dans, een requiem en enkele keynotesprekers over thema's als gemeenschap, teams van solidariteit, sociale gerechtigheid, klimaat, hoop en activisme. Hoe maken we de wereld en hoe beïnvloeden we haar met als kernthema: onze verantwoordelijkheid.

Op de eerste dag startte Vikki Reynolds, psycholoog en activist die veel werkt met gemarginaliseerde groepen, met een vlammend betoog waarmee zij haar publiek

aanzette tot denken over solidariteit door je rol als therapeut te verbinden met die van activist. Reynolds spoorde ons aan onze invloed moedig te gebruiken en ons niet te laten verlammen door grotere maatschappelijke contexten. Haar boodschap vanuit het congressthema *worlding* is kort samengevat: waar sta jij voor en hoe kun jij je daartoe het best inzetten? Reynolds betoog raakte bij velen een gevoelige snaar en zette aan tot verbondenheid en dialoog in het publiek.

Rond de lunch werden we getraakteerd op een prachtig gezongen requiem. Hierin vertolkten mensen met psychische problemen samen met musici hun levensverhalen. De concerten die zij in den lande met elkaar geven dragen bij aan hun herstel en verbondenheid met elkaar.

In de middag gingen we creatief aan de slag in 'living labs' rondom thema's als gender, technologie en therapeutische mogelijkheden buiten de therapeutische ruimte. De rest van de middag werd gevuld met workshops. De dag werd afgesloten met een zoommeeting met Serge Nyirinkwaya (narratief therapeut, trainer, supervisor en adviseur SOS Children's Village Rwanda) die indruk maakte met zijn verhaal over klimaatverandering en ouder-schap. Nyirinkwaya en zijn team brengen ouders en kinderen bij elkaar in de agrarische zorg voor de omgeving. Het effect van deze projecten is dat het land succesvol wordt bewerkt en gezinnen door hun gedeelde ervaringen de aarde te verzorgen opnieuw met elkaar in verbinding raken.

De tweede congresdag startte met aandacht voor het creëren van een 'team van solidariteit'. De aftrap werd gedaan door Sylvia London, therapeut, consultant en medeoprichter van Grupo Campos Eliseos en Irma Rodriques, therapeut, trainer en supervisor bij Grupa Campos Eliseos. Deze twee dames uit Mexico namen ons mee in